

Etappp 4
Från alfa till Antigone

Staffan Edmar

Etapp 4

Personliga pronomen (1:a, 2:a och 3:e person)

Grekiskans **personliga pronomen** i **1:a och 2: person** sing. och plur..

ἐγώ jag, σύ du, ἡμεῖς vi, ὑμεῖς ni har en särskild form för varje kasus:

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nominativ	ἐγώ <i>jag</i>	ἡμεῖς <i>vi</i>	σύ <i>du</i>	ὑμεῖς <i>ni</i>
Genitiv	ἐμοῦ, μου <i>min</i>	ἡμῶν <i>vår</i>	σοῦ, σου <i>din</i>	ὑμῶν <i>er</i>
Dativ	ἐμοί, μοι <i>mig</i>	ἡμῖν <i>oss</i>	σοί, σοι <i>dig</i>	ὑμῖν <i>er</i>
Akusativ	ἐμέ, με <i>mig</i>	ἡμᾶς <i>oss</i>	σέ, σε <i>dig</i>	ὑμᾶς <i>er</i>

Genitiv av personligt pronomen kan användas som possessivt pronomen: 'min, din, vår, er', t.ex. ἡ νίκη μου 'min seger'.

För **3:e person** ('han, hon, den det, de') används i klassisk grekiska **i nominativ** ett demonstrativt pronomen, ὅδε, ἥδε, τόδε 'denne, den här' (böjs som bestämda artikeln) eller ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο 'denne, den där'.

För 3:e person **i genitiv, dativ och akusativ** (hans, hennes, dess, deras etc.) används emellertid mestadels böjda former av αὐτός, -ή, -ο:

	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Singularis			
Nominativ	[ὅδε]	[ἥδε]	[τόδε]
Genitiv	αὐτ-οῦ <i>hans</i>	αὐτ-ῆς <i>hennes</i>	αὐτ-οῦ <i>dess</i>
Dativ	αὐτ-ῷ <i>honom</i>	αὐτ-ῇ <i>henne</i>	αὐτ-ῷ <i>den/det</i>
Akusativ	αὐτ-όν <i>honom</i>	αὐτ-ήν <i>henne</i>	αὐτ-ό <i>den/det</i>
Pluralis			
Nominativ	[οἷδε]	[αἷδε]	[τάδε]
Genitiv	αὐτ-ῶν <i>deras</i>	αὐτ-ῶν <i>deras</i>	αὐτ-ῶν <i>deras</i>
Dativ	αὐτ-οῖς <i>dem</i>	αὐτ-αῖς <i>dem</i>	αὐτ-οῖς <i>dem</i>
Akusativ	αὐτ-ούς <i>dem</i>	αὐτ-άς <i>dem</i>	αὐτ-ά <i>dem</i>

Obs! αὐτός, -ή, -ό har också betydelsen 'själv' och, efter bestämd artikel, 'densamme', jfr fra. *même/le même*.

Uppgift 4:1 Översättningsmeningar

1 Τὰ φάρμακα τοῦ ἱατροῦ αὐτοῖς ὑγίειαν φέρει.

2 Τὸ δῶρον αὐτοῦ ἡμῖν φίλον ἐστίν.

3 Οἱ φίλοι ἡμῶν συμφέρουσιν ὑμῖν.

1 φάρμακον, ου, τό läkemedel - ἱατρός, οῦ, ὁ läkare - ὑγεία, ας,

ἡ hälsa, jfr hygien – φέρω jag bär, bringar (subj. neutr pl.)

2 δῶρον, ου, τό gåva - φίλος, η, ον (adj.) kär

3 συμφέρω jag bringar samman, hjälper (med dativ)

Imperfekt *aktivum*

Tempus imperfekt används när man vill skildra något i det förflutna och beteckna att handlingen inte är avslutad utan befinner sig i en process.

Imperfekt aktivum har de ändelser och temavokaler som redovisas i rutan längst till vänster. Temavokalerna **ο** och **ε** är desamma som i presens indikativ. Personsuffixen i imperfekt 1:a och 2:a person pluralis (**-μεν** vi, **-τε** ni) känner du också igen från presens. Lär in personändelserna för imperfekt aktivum!

För att bilda imperfekt tillkommer ett särskilt prefix, typiskt för indikativ av alla historiska tempus: augmentet (av lat. augmentum 'utökning'). Om verbstammen börjar på konsonant, blir augmentet en vokal **ε** som placeras framför verbstammen: **ἔ-γραφ-ον** 'jag skrev' (av **γράφ-ω** 'jag skriver').

Ändelser inkl. tema-vokal i aktivum	Augment + stam γραφ- + personändelser i aktivum	Jämför stam γραφ- i presens
-ο-ν jag	ἔ-γραφ-ον jag skrev	γράφ-ω jag skriver
-ε-ς du	ἔ-γραφ-ες du skrev	γράφ-εις du skriver
-ε(ν)* han/hon	ἔ-γραφ-ε(ν)* han/hon löste	γράφ-ει han/hon skriver
-ο-μεν vi	ἔ-γράφ-ομεν vi skrev	γράφ-ομεν vi skriver
-ε-τε ni	ἔ-γράφ-ετε ni skrev	γράφ-ετε ni skriver
-ο-ν de	ἔ-γραφ-ον de skrev	γράφ-ουσι(ν)* de skriver

* Till temavokalen **-ε** i 3:e pers. sing. imperfekt fogas av uttalsskäl ett **ν** framför ord som börjar på vokal och framför skiljetecken (**ν ἔφελκυστικόν**)

Om en verbstam börjar på vokal förlängs denna vokal genom sammansmältning med augmentet: **α** blir **η**, **ε** blir **η**, **ο** blir **ω**, t.ex. **ῆδ-ο-ν** 'jag sjöng' (av **ᾄδ-ω** 'jag sjunger'). Imperfekt av **ᾄδω** lyder **ῆδ-ον**, **ῆδ-ες**, **ῆδ-ε**, **ῆδ-ομεν**, **ῆδ-ετε**, **ῆδ-ον** ('jag sjöng, du sjöng han, hon etc. sjöng')

Om ett verb är sammansatt med en preposition, t.ex. **ἀπό** och **βλέπω** 'se på', sätts augmentet mellan prepositionen och stammen. Vokalmöte undviks vanligen *genom elision* ('utstötning') av prepositionens slutvokal: **ἀπ-έ-βλεπον**.

Imperfekt: ἦν 'jag var'

Verbet εἶναι 'vara' har sin speciella böjning i imperfekt:

ἦν	jag var	ἦμεν	vi var
ἦσθα	du var	ἦτε	ni var
ἦν	han/ hon/ den/ det var	ἦσαν	de var

Uppgift 4.2 Översättningsmeningar

Skriv ner din översättning!

- 1 Οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ μάχῃ ἦσαν κρατεροί.
- 2 Οὐκ ἔπρεπε αὐτοῖς φεύγειν τὴν μάχην.
- 3 Ὁ στρατηγὸς οὐκ ἔμενεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ.
- 4 Οἱ πολέμιοι τὸ στρατόπεδον οὐκ ἐλάβανον.
- 5 Οἱ Ἀθηναῖοι ἐορτὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἤγουν.
- 6 Ἐθαυμάζομεν τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων.

- 1 Ἀθηναῖος, ου, ὁ atenare - μάχη, ης ἡ strid - κρατερός, ἡ, ὄν stark, framgångsrik
- 2 οὐ inte, οὐκ om efterföljande ord börjar på vokal/diftong med spiritus lenis, οὐχ inför vokal/diftong med spiritus asper
πρέπει(*opers. m. dat.*) det anstår - φεύγω jag undflyr, flyr från
- 3 στρατηγός, οὔ, ὁ strateg - μένω jag stannar - οἰκία, ας, ἡ hus
- 5 λαμβάνω jag tager, intager - στρατόπεδον, ου, τό läger
- 6 ἐορτή, ἥς, ἡ fest - ἀγορά, ᾶς, ἡ torg - ἄγω jag för, 'firar'
- 7 δῆμος, ου, ὁ folk - θαυμάζω jag beundrar

Jämför din översättning med facit som finns i slutet på Etapp 4!

Imperfekt: εἶχον 'jag hade'

'Jag har' heter ἔχω. Verbets stam är egentligen *σεχ-. Imperfektum borde heta *ε-σεχ-ον. Nu faller emellertid σ mellan två vokaler och de två ε som möts kontraheras till ει. Imperfektbildningen blir därför:

εἶχον	jag hade	εἶχομεν	vi hade
εἶχες	du hade	εἶχετε	ni hade
εἶχε(ν)*	han/hon hade	εἶχον	de hade

Var i Mindre Asien ligger Troja? Se karta i Etapp 2!

På bilden besökare betraktar den ramp, på vilken enligt Schliemann den trojanska hästen förts in i Troja (det har senare visat sig att rampen är äldre än så). Just till vänster om rampen hittade Schliemann 'Priamos skatt'.

Del av diadem i hamrad guldplåt ur 'Priamos skatt' från Troja.

Odyseus på väg från Troja och Odyseus hemma på Itaka

Kort sammanfattning byggd på Alf Henrikson, Antikens historier:

Odyseus och hans följeslagare seglade så småningom västerut och kom då till ett land bebott av cykloper, gigantiska varelser med ett enda öga mitt i pannan. Oförsiktigt nog steg de resande in i en grotta som tillhörde en **cyklop vid namn Polyfemos**. Denne överraskade dem där, då han kom hem med sin boskapshjord och stängde hålans öppning med ett väldigt klippblock. Han grep ett par av dem, slog ihjäl dem och åt upp dem till kvällsvard. Nästa morgon slaktade och slök han ytterligare två och drev därefter åter sin hjord i bet men var noga med att täppa till hålans öppning med klippblocket, som hans fångar naturligtvis inte orkade rubba. När han återvände i kvällen upprepades denna scen, men Odyseus hade nu hunnit fundera ut en plan och bjöd jätten på vin ur en lädersäck som han till all lycka hade medfört. Polyfemos drack, blev på gott humör och frågade Odyseus vad han hette, och denne svarade att hans namn var **Οὔτις, Ingen**. Omsider blev jätten redlöst berusad och somnade. Odyseus och hans män vässade då en olivstam som de fann inne i grottan och höll därpå den vassa änden i elden. När den blev glödande lyfte de upp den och rände den med förenade krafter rätt in i den sovande cyklopens enda öga. Denne for upp och skrek så att alla hans stamfränder i grannskapet kom och undrade vad som stod på. Han svarade att Ingen ville mörda honom, och de andra cykloperna undrade vad han då skrek för och begav sig åter hem till sitt. Den blinde Polyfemos trevade nu i raseri efter grekerna inne i grottan men lyckades inte få tag i dem. När han nästa dag måste vältra undan stenen för att släppa sin hjord i bet, fattade han posto vid utgången så att ingen oförmärkt kunde slinka förbi honom. Odyseus fann emellertid på att binda sina män under buken på var sin gumse. Själv hängde han sig fast under den största gumsen i hjorden genom att hålla sig fast i den yviga ullen. När gumsarna trängde sig ut genom dörröppningen strök Polyfemos dem över ryggen och lät dem villigt passera. Odyseus och hans kvarlevande följeslagare klarade sig sålunda ut ur grottan och begav sig raka vägen till skeppen. Först när de redan lagt ut märkte cyklopen att de lyckats fly, rusade ner till stranden och började kasta väldiga klippstycken på måfå efter skeppen men åstadkom lyckligtvis ingen skada.

Ett frimärke från 1983 som visar hur Odysseus listigt tar sig ut ur Polyfemos grotta hängande under en bagge. Efter en amfora från ca 660 f.Kr.

Efter många äventyr kom de så småningom till en ö som beboddes av den fagerlockiga **Kirke**, som var dotter till solguden och väl hemmastadd i trolldom. Kirkes ö vimlade av djur av alla sorter, och hennes palats vaktades av lejon och vargar som dock viftade vänligt på svansen. De var nämligen egentligen människor som Kirke hade förvandlat. Odysseus skickade ut en skara av sina män för att rekognoscera, och dessa hittade strax palatset, där Kirke själv kom ut och hälsade dem välkomna. Hon förde dem in i sina salar och bjöd dem en välkomstdryck, som de tömde med resultat att de omedelbart förvandlades till svin - närmare bestämt till nioårs galtar, om man får tro den homeriska texten, som också vet berätta att trolldrycken innehöll bland annat ost, vin och honung. En av männen hade stannat på betryggande avstånd och undgick att förvandlas. Han rusade nu förfärad tillbaka till skeppet och meddelade Odysseus vad som hänt. Denne begav sig strax åstad till Kirkes palats för att rädda kamraterna, och på vägen dit mötte han Hermes, gudarnas budbärare, som gav honom instruktioner och försåg honom med motgift mot Kirkes trolldryck. Hon tog emot

honom med den sedvanliga välkomstbägaren och blev mycket förvånad då han inte strax förvandlades till gris. I stället störtade han emot henne med draget svärd, vilket föranledde henne att föreslå att han strax skulle gå i säng med henne. Odysseus gjorde villigt detta, dock först efter att ha avkrävt henne en helig ed att hon inte skulle utsätta honom för flera farligheter. Hon återgav vidare hans kamrater deras mänskliga skepnad, och Odysseus tillbragte nu ett helt år hos Kirke i all välmåga, men med tiden började både han och hans folk längta hem till Ithaka.

Kirke satte sig inte emot att de reste och varnade honom för **Sirenerna** och för **Skylla och Charybdis**. Sirenerna var människoätande varelser med oemotståndlig sångröst. När Odysseus nalkades deras hemvist stoppade han vax i öronen på alla sina män och lät binda sig själv vid masten efter att ha befallt att ingen fick lyda de befallningar han eventuellt kunde komma att ge under inflytande av sirensången. Tack vare dessa försiktighetsmått klarade sig Odysseus och hans män utan missöden förbi sirenernas ö.

Odysseus skepp passerar Sirenernas ö. Hjälten är bunden vid masten, så att han kunde höra deras vackra sång utan att några åtgärder kom att vidtas från hans sida. Frimärke efter svartfigurig vasbild från ca 500 f.Kr.

Omedelbart därefter kom skeppet till de regioner där havsvidundren Skylla och Charybdis höll till. Det gällde att styra mitt emellan dessa, men i sin ängslan för Skylla kom Odysseus något för nära Charybdis, som strax snappade bort en del av besättningen. Skeppet klarade sig emellertid igenom.

Poseidon, som inte kunde glömma att Odysseus dödat hans son Polyfemos, uppväckte en storm som slog sönder hans farkost. Odysseus drev länge omkring på en vrakspillra tills han efter svåra strapatser kastades upp på stranden av fajakernas ö. Där somnade han av utmattning. I gryningen nästa dag kom **den fajakiske kungens dotter Nausikaa** med sina tärnor ner till stranden för att tvätta. Så här berättar Homeros i Odysséens sjätte sång (originaltexten översatt av kursdeltagaren och med. dr Daniel Brömster):

- - -
- Nausikaa far ej ensam, ty tärnorna går bredvid vagnen.
- 85 Efter ett tag kom de fram till den mäktigt strömmande floden
med sina lugnare sel, som var fyllda med klaraste vatten.
Där kunde varje plagg tvättas rent om än aldrig så smutsat.
Nu släpptes mulorna loss och blev av med det tyngande oket,
strövade sedan omkring på stranden och betade gräset
- 90 - ljuvt som av honung det doftade! Flickorna lyfte nu tvätten
ner ifrån vagnen och lade den sedan i vattnet och ivrigt
trampade alla i kapp för att kläderna skulle bli rena.
När de var klara med detta. och tvätten var omsorgsfullt rensköld,
bredde de ut den i rad på stranden, där havsvattnets vågor
- 95 spolat små stenar upp och slipat dem blanka och rena.
Allihop badade så och smorde sig även med olja,
satt sen på flodstranden ner och förtärde sin medhavda matsäck.
Väntan blev lång, innan solskenet torkat de tvättade plaggen,
så när Nausikaa själv och flickorna njutit sin måltid,
- 100 kastades slöjorna av och de hystade boll till varandra,
medan den ljushyllta flickan ledde i sången de andra.
Ungmön såg ut som när Artemis pilförsedd går ibland bergen,
längs Taygetos ås eller kanske på Erymantos.
Ack hur hon gläds, när hon ser både vildsvin och snabbfotad unghind!
- 105 Kring henne leker på fältet en svärm utav älskliga nymfer,
döttrar till Zeus med egiden. Nu gläds även Leto i själen,
ty över alla i skaran höjs flickans huvud och panna.
Lätt är att se vem hon är, fastän alla är vackra att skåda
- så i sitt tjänstefolks krets står hon fram, denna orörda ungmö.

- 110 Nausikaa var beredd att vända tillbaka till hemmet,
 spanna sitt åsnepar för vagnen och packa all tvätten,
 då vår gudinna Athena bestämde sig för att förändra
 händelsens gång, så Odysseus blev väckt och blev varse den sköna,
 för att han skulle av henne bli förd till fajakernas hemort.
- 115 Därför fick bollen, som flickan till sist mot en tärna sågs kasta,
 missa sitt mål och i stället försvinna i flodströmmens virvlar.
 Flickorna ropade högt och Odysseus blev väckt som planerat,
 reste sig yrvaken upp och övervägde inom sig:
 'Ve mig, i vilket land och hos för vad slags folk har jag hamnat?
- 120 Är de då fräcka måhända och vilda och saknar de lagar?
 Eller är de ett folk, som är fromt och förståndigt och gästfritt?
 Kvinnor finns tydligen här, ty jag hörde väl rop som från flickor?
 - - -
- 125 Kanske jag ändå har hamnat i närhet av talande människor
 - alltså det bästa är nog att jag själv söker svar på min fråga!

- Ut ur buskarna kröp nu den gudalike Odysseus,
 som med sin kraftiga hand bröt en lövrik gren av en buske
 för att skylla sin kropp och den blottade manliga lemmen.
- 130 Liksom ett lejon från bergen, förlitande sig på sin styrka,
 piskat av regn och av blåst, när med brinnande ögon det synes
 jagande boskap på fälten och rivande oskyddad fårhjörd
 eller på jakt efter hjortar, ja ständigt plågat av hunger,
 tvingat att söka sig fram till ett stall för att finna ett byte
- 135 - så såg Odysseus ut, när han stod i begrepp att bege sig
 in bland de lockiga flickorna. Naken han kom utav nödtvång.
 Vild och förfärlig han framstod för skaran, vanställd av havet.
 Skräckslagna flickorna spriddes åt olika håll över stranden.
 Endast Alkinoos dotter blev stående kvar, ty Athena
- 140 i hennes barm gjutit mod och förträngt hennes skälvande fruktan.

- Därför stod hon där lugnt och Odysseus begrundade länge,
 om han den skönas knän skulle famna som tiggare plägar
 eller om bättre det var att bönfälla henne på avstånd
 om att bli visad till staden och även få kläder på kroppen.
- 145 När han funderat en stund, fann han klokast vara att höviskt
 dröja på håll och med milda ord föra fram sina böner,
 ty om han famnade knäna, kanhända hon skulle förnärmas.
 Därför med artiga ord och belevat sade han detta:
 'Dig härskarinna jag ber - är du gud eller kanske en mänska?

- 150 Om en gudinna du är, en av dem i den vidsträckta himlen,
måste du vara den mäktige himlahärskarens dotter!
Både i hållning och växt är du ju Artemis närmast.
Skulle du ändå vara en dödlig, som bor här på jorden,
måste din vördade mor och din far vara lyckliga trefalt
- 155 liksom de bröder du har, som alltid tör fyllas med glädje,
när de får se sin syster, det nyaste skottet på släktens
rikt förgrenade träd tråda dans eller sjunga med kören.
Allra lyckligast blir dock den man som med brudskänken vinner
dig som sin maka och sedan med stolthet för dig till hemmet.
- 160 Aldrig mitt öga har förut fått se någon liknande dödlig,
vare sig man eller kvinna - här står jag i häpen beundran.
En gång såg jag på Delos vid altaret vigd åt Apollon,
huru ett ungsnitt av palm på ett liknande sätt sköt i höjden
- dit kom jag också en gång med många kumpaner i följe
- 165 under en färd som mig gav bara ofärd och nöd och elände.
Länge dröjde jag kvar och begrundade undret jag skådat
- aldrig jag trott, att ett träd kunde spira så vackert ur marken.
Samma förundran jag känner för dig och jag rädes att fatta
om dina ben som man brukar, fast stora är mina bekymmer.
- 170 Tjugo dagar jag led tills igår jag blev räddad från havet,
där jag drivits omkring av vågor och vildsinta stormar
bort från Ogygias ö; en av gudarna kastade hit mig
mest för att plåga mig mer - jag är säker att olyckan fortfar,
säker också därpå att gudarna straffar mig mera.
- 175 Visa mig misskund, prinsessa! Till dig allra först har jag kommit
sedan jag drabbats av ofärd och inte känner en enda
utav de människor, som bor i din stad och i landet i övrigt.
Laga att vägen mig visas och ge mig en trasa om kroppen;
kanske det stycke av tyg som du haft om de kläder du tvättat?
- 180 Dig må gudarna skänka allt vad ditt hjärta kan åtrå,
hem och en man och att ständigt få leva i sams med denne.
Bättre och mer välsignad kan framtiden ej heller te sig
än om ett äkta par gemensamt och samstämmigt sköter
hemmet. Fast småsinta grannar förtretas av avund och klagar,
- 185 gläder de vännernas krets och glädjen blir störst för dem själva.’
Nausikaa, den ljushyllta flickan, tog ordet och sade:
’Främling, du är nog inte ond eller mindre begåvad.
Zeus i Olympos fördelar åt envar den lott utav lycka,
som han helt nyckfullt mätt ut, och det rör både onda och goda.
- 190 Prövningar föll på din lott, du må pröva att bära dem tåligt!

Nu är du här i vår stad och vårt rike och intet skall fattas
dig av mat eller kläder, ej heller av annat du önskar
- allt som är tillbörligt ge åt en nödställd, som vädjar om misskund.
Väg till vår stad ska jag visa. Fajaker är namnet på folket,
195 som bebor detta rike och staden. Jag själv är en dotter
till konung Alkinoos, den frejdade man som regerar
detta fajakiska folk, som fått makt och styrka av honom.

Sade och ropade till sina vackert lockiga tärnor:
'Hejda er flickor, varthän vill ni fly när ni ser denna främling?
200 Tror ni då verkligen, att han är ovän och fiende till oss?
Nej, ingen människa född eller någon som kommer att födas
stiger i land på fajakernas ö med ondska i sinnet
för att här föra krig - våra gudar har oss alltför kära.
Dessutom bor vi ju mitt i det brusande, svallande havet,
205 långt bort från andra folk och med inget har vi beröring.
Nej, denne man är en eländig, vinddriven, olycklig mänska.
Därför måste vi ge honom hjälp, ty främling och fattig
utsändas båda av Zeus och den ringaste skänk blir till glädje.
Således ska vi nu, flickor, ge föda och dryck till vår gästvän
210 och på en plats vid floden i lä av vind ska han badas.'

Nu blev de stående still och göt åter mod i varandra
och till ett vindskyddat ställe förde de sedan Odysseus
så som Nausikaa sagt dem, den tappre Alkinoos dotter.
Kläder lade de fram men i stället för skynket han bett om
215 både livrock och mantel. Han fick även oljelekyten.
Sedan skulle han badas av dem i den strömmande floden.
Då tog Odysseus till orda och sade till flickorna detta:
'Flickor, ställ er där borta, så att jag ensam får tvätta
saltet från skuldrorna bort och gnida min kropp med er olja.
220 Lång tid har gått sedan senast jag smorde mitt skinn efter badet.
Inför er åsyn vill jag ej bada, ty alldeles naken
blygs jag att framstå för er, ni som alla har konstfulla flätor!'

Flickorna gick därifrån och berättade allt för prinsessan.
Så fick Odysseus ro att rengöra kroppen i floden
225 och skrubba bort allt salt från rygg och runt kraftiga skuldror.
Vidare strök han bort från sitt huvud skummet från havet.
När han så tvättat sig ren och gnidit sig noggrant med olja
och tagit kläderna på, som den ogifta mön honom givit,

gjorde Athena, Zeus dotter, hans framtoning fyllig och reslig
 230 och från huvudet lät hon hans hår välla nedåt i lockar,
 likaså ymnigt och tätt som hos hyacinternas blommor.
 Som när en mästareshand - en som år efter år har fått lära
 hantverket av Hefaistos eller av Pallas Atena
 - lägger guld över silver och skapar de skönaste alster,
 235 utgöt hon välbehag över hjältens huvud och skuldror.
 Denne gick sedan och satte sig nere vid stranden av havet.
 Skimrande vacker han var och flickan greps av förundran
 och hon sade till sina vackert lockiga tärnor:
 'Lyssna, nu säger jag till er alla ljushyllta flickor,
 240 att denne främling ej utan ett stöd av olympiska gudar
 kommit till detta folk, till gudalika fajaker.
 Först trodde jag att han var en avsigkommen och utstött,
 nu ser han ut som en gud, en av dem från himmelens höjder!
 Ack, om jag hade en sådan man att motse som make
 245 och att han bodde här och ville bli kvar här ibland oss!
 Flickor, nu måste ni ge denne främling att äta och dricka!
 Sedan hon detta sagt, följde flickorna hennes befallning,
 satte så genast fram för Odysseus sin medförda matsäck.
 Denne slukade glupskt all mat och drack utav vinet;
 250 Lång tid förvisso det gått sedan sist han fått njuta en måltid!

Men den ljushyllta Nausikaa hade annat att ordna;
 Kläderna vek hon ihop och lade dem sedan i vagnen,
 spände för sina mulor med kraftiga hovar försedda,
 äntrade vagnen och gav sedan följande råd till Odysseus:
 255 'Res dig nu, främling, och följ mig till staden, ty där ska jag föra
 dig till min faders borg, och där ska du genast bli varse
 att du möter alla de klokaste män bland fajaker.
 Lyssna nu noga på mig - någon dumskalle är du ju inte!
 Medan vi färdas på landet, längs åkrar som mänskorna odlar,
 260 gå bland mitt tjänstefolk bakom spannet och vagnen. Sök hålla
 jämna steg med de andra. Jag själv visar väg åt er alla.
 Men när vi kommit till staden - du får se hur dess väldiga ringmur

höjs och en ypperlig hamn finns att tillgå på vardera sidan.
 Vägen till staden är smal, ty det ligger på båda dess sidor
 265 uppdragna skepp under tak; de har var sitt stadgade ställe.
 Längre in i vår stad, vid Poseidons heliga tempel,
 ligger ett torg, som är stensatt med ditförda, nedgrävda stenblock.

- Där tillverkar man tackling, som krävs för de beckade skeppen,
tågvirke, segelduk och sorgfälligt glättade åror.
- 270 Här hos fajakernas folk värderas ej pil eller båge
- nej, deras håg står till master och åror och sjösäkra fartyg,
som de förlitar sig på, då de plöjer det skummande havet.
Nu vill jag undfly skvaller, så att jag för framtiden slipper
tadel och rykten, som folk så ofta för fram bakom ryggen.
- 275 Skulle vi nu stöta på en illvillig slok, kan han säga:
'Se vad Nausikaa fångat! En vacker och högvuxen främling!
Var fick hon tag i den? Han ska säkert bli hennes make!
Kanske hon har tagit hand om en man som förlist med sitt fartyg,
vinddriven fjärran ifrån, ty från närmaste håll är han inte.
- 280 Kan det väl vara en gud, som hon tillbett ivrigt och länge
och som nu stigit ner ifrån himlen till henne för evigt?
Nog var det bäst att hon gav sig iväg för att få sig en make
annorstädes än här, ty fast många ädla fajaker
bönat om hennes hand, tycks hon alla försmå och förakta!'
- 285 Så skulle ryktet löpa till smälek och vanära för mig.
Ej heller skulle jag själv kunna gilla en flicka, som trotsar
sina närmastes vilja, med fader och moder i livet,
och med en man lever samman långt innan bröllopet firats.
Främling, ett råd vill jag ge så min fader kan snabbare ordna
- 290 följeslagare åt dig och allt för din stundande hemfärd.
Strax får du se invid vägen en dunge av högväxta popplar,
vigd åt Athena och runt om en äng med en porlande källa.
Där har min far sin domän och en vackert prunkande trädgård,
just så långt som ett rop kan nå är dess avstånd från staden.
- 295 Där ska du sätta dig ner och vänta tills alla vi andra
väl kommit fram till staden, ja ända hem till min fader.
När du kan tro, att vi hunnit hela vägen till borgen,
ger du dig in i fajakernas stad och möter du någon,
frågar du hur du ska finna den ädle Alkinoos boning.
- 300 Lätt igenkännlig den är - ja, ett barn kunde visa dig vägen,
ty alla övriga hus i fajakernas stad är ej byggda
så som det sköna palats, där den tappre Alkinoos vistas.
När du så hunnit in i hallen och gått över tröskeln,
skynda så fort du kan genom salen fram till min moder.
- 305 Mestadels sitter hon framme vid härden i skenet av elden
och spinner underbart vackert purpurgarn på sin slända,
själv mot en pelare stödd. Tjänarinnorna sitter där bakom.
Strax intill hennes stol står den tron, där min vördade fader

sitter och dricker sitt vin som olympiska gudarnas like.
310 Honom ska du gå förbi. Du ska vända dig först till min moder,
famna om hennes knän, så att snart du får fröjdas åt dagen,
då du får återse ditt hem, om än fjärran beläget.
Om hon då vill dig väl och hon tager dig till sitt hjärta,
kan du hysa gott hopp om att åter få se dina kära,
315 bo i ditt välbyggda hus och trampa fädernejorden!

På ett fajakiskt skepp fördes Odysseus inom kort över till *Ithaka* där han först gav sig tillkänna för svinaherden Eumaios. Denne hade förblivit honom trogen i motsats till vissa andra bland hans forna underlydande. Odysseus hade varit så länge borta att man allmänt tog för givet att han hade omkommit under hemfärden från Troja. Till hans maka Penelope friade nu en hel skara män, som aspirerade på att vinna kungavärdigheten med förbigående av Odysseus unge son Telemachos. De bestormade drottningen att träffa sitt val mellan dem, men hon sköt saken på framtiden genom att säga att hon först ville göra färdig en väv som hon höll på med. Hon såg sedan till att arbetet tog lång tid genom att riva upp på nätterna vad hon vävde på dagarna.

Odysseus gav sig nu tillkänna även för Telemachos. Förklädd till tiggare begav han sig därpå till sin kungsgård, där friarna höll dagliga gästbud på allt vad huset förmådde. På Pallas Athenes inrådan beslöt Penelope nu att göra slag i saken genom att anordna **målskjutning med Odysseus kvarlämnade båge**. Den ene efter den andre av friarna försökte sin lycka men ingen förmådde spänna bågen. Den förmente tiggaren anhöll då att också få försöka, spände bågen med största lätthet, sköt ett mästerskott genom ringarna på tolv yxor som för ändamålet hade satts upp i rät linje i salen. Därpå kastade han av sig tiggardräkten och vände vapnet mot friarna, som han med Telemachos hjälp dödade till sista man. Därefter gav han sig äntligen tillkänna för Penelope, som till en början inte trodde sina ögon. Först sedan Odysseus visat sig känna till den hemliga konstruktionen av deras säng – som han en gång byggt på ett olivträds breda, avsågade stam – kände hon sig övertygad om att det verkligen var han (Odysseus 23:e sång v. 183).

Som framgår av slutet på 24:e sången ville släktingarna till de dödade friarna utkräva hämnd på Odysseus och hans vänner. Halitherses, den åldrige hjälten, tog då till orda:

”Lyssnen till mig, Ithakensiska män, jag vill säga er något!
 455 Vänner, er egen slapphet är skuld till att detta har timat.
 Aldrig ni lyssnade varken till mig eller hövdingen Mentor* , *Odysseus vän på Itaka
 aldrig från galenskap edra söner ni höllen tillbaka,
 utan de dristade allt i sin olycksaliga fräckhet,
 ödande godset alltjämt och förorättande makan
 460 för en så mäktig man, den de väntade aldrig tillbaka.
 Fatten nu detta beslut och lyden det rådet jag giver:
 Lämnen all tanke på hämnd, att ej mången förvållar sig döden.”
 Så han talte. Då reste sig upp under skallande bifall
 flere än hälften av dem, men den övriga mängden blev stilla.
 465 Dessa ej funno behag i hans ord, och de hellre Eupheithes* *fader till en dödad friare
 maningar lydde och skyndade strax därefter till vapen.”

Det var alltså endast **en minoritet av församlingen som ville hämnas** och hämnd blev därför genom majoritetsbeslutet inte ett alternativ. **Den högste guden Zeus tänkte sig förlikning** vid sitt samtal med Pallas Athena:

”Själva vi vilja av mordet, som skett på söner och fränder,
 485 plåna ut minnet, och leva de må med varandra i sämja
 likasom förr och välsignade rikt med frid och med välstånd.”

De som ville hämnas anföll emellertid senare Odysseus och hans släktingar. Eupheithes stupade i striden, Odysseus och hans släkt fick övertaget och förföljde fienden. Då ingrep Athena vid ett tecken av Zeus och hon sade:

”Ädle Laertes son, du mångförslagne **Ulysses***! *latinsk variant av namnet Odysseus
 Hejda dig, **sluta nu upp med den allförgörande striden,**
att vittblickande Zeus, Kroniden, ej bliver dig gramse”.
 545 Sade Athene. Och **glad i sin håg hennes maning han lydde.**
 Slöt då emellan de stridande fred för evärdliga tider
 Pallas Athene själv, den dotter av Zeus med egiden,
 och hon var Mentor* lik till gestalt och även till stämman. *Odysseus vän och rådgivare

Diktens slutbudskap blir att det är viktigt att medborgarnas intressekonflikter löses på annat sätt än genom vendetta.

Befästningsmur vid Troja.

Fortfarande imponerar Trojas befästningsmurar, som är över 3 000 år gamla.

Vasbild med en slutscen i Iliaden: Priamos hos Achilles

Achilles' vän Patroklos har i en strid dödats av Hektor, som sedan stupar i tvekamp med Achilles. På den rödfiguriga vasbilden kommer den gamle kung Priamos (till vänster) i nattmörkret till Achilles' tält i hopp om att kunna friköpa sin son Hektors lik, som han önskar begrava på ett värdigt sätt. Den vänskap och förståelse, som i Iliadens slut vaknar hos de två dödsfienderna, kan ses som en viktig del av Iliadens etik.

F A C I T

Uppgift 4:1

- 1 Läkarens mediciner ger (åt) dem hälsa.
- 2 Hans gåva är kär för oss.
- 3 Våra vänner hjälper er.

Uppgift 4.2

- 1 Atenarna var starka/framgångsrika i striden.
- 2 Det anstod dem inte att fly från/undfly striden.
- 3 Strategen stannade inte i lägret.
- 4 Fienderna intog inte lägret.
- 5 Atenarna firade en fest på torget.
- 6 Vi beundrade atenarnas folk.

Slutuppgift för Etapp 4

I vilket numerus (*sing./plur.*) och kasus (*nom./gen./dat./ack.*) står följande ord? Ett av orden kan innebära två böjningsformer!

- 1 δένδροις (δένδρον, τό träd)
- 2 ἐλαίας (ἐλαία, ἡ olivträd)
- 3 ἡδονῇ (ἡδονή, ἡ njutning)
- 4 θύραν (θύρα, ἡ dörr)
- 5 ἵππῳ (ἵππος, ὁ häst)
- 6 ῥόδου (ῥόδον, τό ros)
- 7 νίκαις (νίκη, ἡ seger)
- 8 καιρῶν (καιρός, ὁ tillfälle)

Vad betyder dessa två meningar?

- 9 Τὰ φάρμακα τοῦ ἱατροῦ αὐτῇ ὑγίειαν ἔφερον.
- 10 Τὸ δῶρον αὐτῶν φίλον ἐστίν.